

BOTANISKA NOTISER SS.121-126 1858

<sidan 121> Original-Afhandlingar.

1. Om formerna af *Thalictrum flavum* och *simplex*

af L. L. Laestadius.

Uti Hartmans flora 6:te upplagan upptages *Thalictrum kemense* Fr. såsom växande omkring Kengis, men det har icke lyckats mig att finna denna form, hvilken enligt exemplar från Keret vid Hvita hafvet, meddelade af Doctor Ångström, är betydligt olik alla former af *Thal. rariflorum*, som förekomma omkring Kengis. Men Kengis-trakten är så rik på former af *Thal. flavum*, *simplex*: och *rariflorum*, att här tyckes vara rätta stället att undersöka, huruvida de gamla Linneiska arterna *Th. flavum* och *simplex* kunna sönderdelas i flere arter. Båda arterna variera med enkel och grenig stjelk, med enkel och grenig vippa, med vigglika och runda blad. Af *Thal. rariflorum* förekomma på torr och mager jord sådana former, som måste hänföras till *Thal. simplex*. Deremot utvecklas ovanligt frödiga former uti väl gödda åkrar. Både *Th. flavum* och *simplex* erhålla på sådana ställen stora och rundade blad. Vissa år, då sommaren är kall och regnig, erhålla båda arterna en benägenhet att luxuriera med gre<sidan 122>nig stjelk och grening vippa och med en större bladrikhet, hvaremot samma arter under torra somrar synas få englare blomvippa och mer rundare blad, kort och styf stjelk (*Thal. strictum* F. Nylander). Äfven roten varierar, åtminstone hos *Thal. flavum*. Den har nemligen fibrös rot, när den växer som ogräs i väl gödda åkrar. Stiplerna variera på fet och mager jordmon. Emedan dessa former variera i oändlighet, åtminstone här i Norden, så kan jag icke uti dem finna mer än två arter, nemligen *Thalictrum flavum* och *simplex*. *Thal. kemense* och *rariflorum* anser jag vara former af *Thal. simplex*. Om dessa skiljas från *Thal. simplex*, så böra

BOTANISKA NOTISER SS. 121-126 1858

för consequensens skull ännu flera former skiljas. Jag har erhållit exemplar af *Thalictr. rariflorum* från Södra Ångermanland af Magister Fristedt, hvilka likna formerna i Pajala och Kengis. Af *Thal. flavum* har jag äfven exemplar från medlersta Sverige, så att något misstag icke gerna kan ega rum. Mina exemplar af *Thalictr. simplex* har Herr Magister Hartman sett, och dervid var ingenting att anmärka. Formerna af *Thal. flavum* och *simplex* äro likväl så pass märkvärdiga, att de kunna förtjena att anmärkas såsom varieteter, ehuru icke såsom arter. Det är af denna anledning, jag framställer dem i följande beskrifning. Här innefattas alla former, som jag kunnat erhålla från Skandinavien:

1. *Thalictrum flavum*.

Staminibus oblongis muticis; floribus in apice caulis et ramulorum subumbellatis, flavicantibus.

α. *campestre*: caulis simplex; flores in apice caulis aggregati; folia obovata 3-5-fida; stipulis auriculatis, obovatis, obtusis, laceris. Hab. in pratis humidis et pinguefactis ad Torneå, Pajala, (Karesuando rarissime).

β. *ramosum*: caulis a radice ramosus, ramis elongatis subfastigiatis; flores ex alis foliorum, vel apice ramorum, umbellati, umbellis longius pedunculatis; folia cuneata triloba, nonnulla profunde partita, lobis lateralibus oblongis, integris; stipulis parvis, laceris, superioribus acuminatis, inconspicuis. Radix saepe fibrosa. <[sida 123.](#)>

Hab. circa Kengis in agris, rarius. Carpella in hac forma minora et angustiora.

γ. *medium*: caulis ramosissimus, ramis elongatis; floribus ex alis foliorum longe pedunculatis, umbellatis; folia ovato-oblonga, elliptica, tridentata, lobo medio producto, aut bipartita, parte altera integra, altera biloba; stipulis inconspicuis. Hab. circa Trondhjem, ubi nonnulla specimina lecta 1819 in Herbario adservantur. Planta ut videtur valde diffusa, cujus rami

BOTANISKA NOTISER SS.121-126 1858

duo a me lecti fere pedales sunt. Color opacus est. An *Thalictr. medium* Jacqu., cujus descriptio in Koch Synopsi quadrat; foliola superiora in nostra forma saepe integerrima.

δ. *pinquidum*: canle superne ramoso, ramis parum foliosis; flores umbellis pedunculatis ex alis foliorum egredientibus. Folia radicalia subrotunda, caulina obovata, biloba aut 5-loba, lobis inaequalibus; superioribus cuneatis, tridentatis, dentibus lanceolatis et acutis; stipulis inferioribus oblongis, superioribus acuminatis. Carpella majora. Hab. in Markinaniemi juxta Kengis loco pinguefacto.

ε. *subrotundifolium*: folia radicalia et caulina subrotunda, dentata, suprema obovata; stipulis inconspicuis. Habitat circa marces agrorum, et in ipsis agris pinguidis circa Pajala et Kengis.

2. *Thalictrum simplex*.

Stamina linearia apiculata; inflorescentia racemoso-corymbosa; umbellis paucifloris. Folia inferiora maxima.

α. Caulis simplex, foliis inferioribus ambitu ovato-oblongis, tripinnatis; foliolis cuneatis trifidis, superioribus basi angustatis, trifidis vel integris. Inflorescentia terminalis, racemoso-corymbosa, ramulis erectis paucifloris.
- Specimen optimum accepi e Norvegia australi, sed etiam circa Kengis locis durioribus obvenit similis forma, quae sine dubio huc pertinet. Inflorescentia hujus formae fere spicata, sine foliis fulcrantibus; foliola minuta, ut in *Thalictro* minori.

β. *ramosissimum*: caule ramosissimo; ramis elongatis, <[sida 124](#)> ramosis; inflorescentia in ramulis corymboso-racemosa; folia inferiora ambitu ovato-oblonga, tripinnata; foliolis infimis cuneatis, trifidis vel tripartitis, lobo medio trifido, lobis lateralibus lanceatis integris. Folia caulina oblongo-lanceolata, foliolis tripartitis, lobo intermedio basi angustata cuneato trifido, lateralibus lanceolatis integris et subacuminatis.

BOTANISKA NOTISER SS.121-126 1858

Foliola superiora omnia tripartita, lanceolata. Inflorescentia ob ramos elongatos panigulam valde amplam constituens, superne foliis fulcrantibus destitutam. Planta plus quam tripedalis est, et panicula per se sesquipedalis. Hab. circa Hernösand, ubi specimina a me lecta anno 1843. In hac forma stipulae auriculatae, ovatae, majores quam in ceteris formis. Pinnae primariae 5-6, secundariae inferiores 6; folia inferiora pedicellata, superiora sessilia.

γ. *Th. kemense* Fr. (secundum specimina Ångströmii e Keret maris albi): caulis superne ramosus, ramis patentibus, ramulis unifloris; panicula ovata rariflora, foliis destituta, carpellis divaricatis, lanceolatis, utrimque angustatis, profundius sulcatis. Folia inferiora ambitu rhombea, tripinnata, foliolis omnibus petiolatis basi ovata, inaequaliter multifidis, stipulis auriculatis, haud scariosis. Hujusmodi formam circa Kengis numquam vidi ideoque *Thalictr. kemense* apud Hn. 6. juxta Kengis lectum in sequentibus formis quaerendum est. Panicula hujus formae ampliata, immo divaricata, singularis est. Pedunculus floris cujusque pollicaris.

δ. *gracile*: caulis simplex, usque ad apicem foliosus. Pedunculus florum ex axillis foliorum egrediens, foliis brevior, pauciflorus: pedunculus cujusque floris brevissimus. Folia inferiora ambitu varia, tripinnata, foliolis omnibus petiolatis, basi ovata cuneatis, tri-quadrifidis, tenuioris substantiae. Stipulae ovatae parvulae. Planta gracilis, carpellis minutissimis, petiolis foliorum filiformibus, foliis internodia superantibus ut in *Thal. kemense*, cujus similitudinem habet. <[sida 125](#)>

Hab. in Angermannia boreali, ubi specimina legi 1819, sed locum specialem non adnotavi.

ε. *Th. rariflorum* Fr. (secundum specimina Fristedtiana Angermanniae lecta): caulis simplex vel superne ramosus; ramis ex axillis foliorum egredientibus, patentibus, paucifloris; inflorescentia racemoso-corymbosa, ramulis pedunculatis, unifloris; superior pars paniculae foliis destituta

subspicata. Folia caulina internodiis multo breviora, (quae nota etiam in Thal. simplici observatur) hoc est longius a se invicem remota, bipinnata, pinnis lateralibus pinna media duplo brevioribus, foliolis ternis instructa; foliola brevissime petiolata, ovata, trifida. Planta gracilis bipedalis vel brevior, foliis distantibus paucis. Huic formae similes circa Pajala locis humidioribus inveniuntur.

ξ. *duriusculum*: caulis simplex, foliis ex angustata basi cuneatis trifidis; flores in apice caulis subumbellati; carpellis ovatis. Haec forma Holmiae lecta magis ad Th. simplex verum approximatur, etsi substantiae durioris est.

η. *boreale* (Thalictrum rariflorum β boreale Fries, Thal. strictum β boreale Nylander): caulis simplex, superne ramosus; ramis ex alis foliorum egredientibus corymbosis; ramulis brevioribus. Folio inferiora longissime pedicellata, ambitu subovata, bipinnata, foliolis petiolatis, superioribus sessilibus subcuneatis et ovatis. Folia superiora breviter pedicellata, foliolis guneatis trifidis, lobis acuminatis. Carpella subovata. Planta bipedalis robusta, foliis glaucis rugoso-venosis. Specima lecta juxta Torneå.

v. *agrarium*: caulis superne ramosus, ramis patentibus ex axillis foliorum egredientibus. Folia inferiora ambitu ovata, bipinnata, foliolis sessilibus ex ovata basi tritidis, lobis obtusis. Planta bipedalis, valida, foliosa, panicula ampla fere pedalis, folia laevigata magna. Hab. in agris juxta Kengis.

i. *strictum* Ledeb. (secundum Nylander, cui specimina hujus formae a me communicata): caulis strictus simplex, superne ramosus, ramis corymbosis. Folia inferiora triangularia, foliolis sessilibus, subrotundis, venosis, <[sida 126](#)> subtus glaucis, crassis, tridentatis, dentibus latis, obtusissimis. Folia superiora ex ovata basi subcuneata, supremis cuneatis trifidis. Planta sesquipedalis, duriuscula.

BOTANISKA NOTISER SS.121-126 1858

χ. *rotundifolium*: caulis simplex, usque ad apicem foliosus, ramis brevioribus ex axillis foliorum egredientibus, corymbosis. Folia inferiora ternata seu petiolis tribus aequalibus instructa, foliis ternis in quolibet petiolo. Haec folia subrotunda sunt 3-5-dentata, dentibus obtusissimis. Folia superiora ovata, suprema cuneata. Hab. circa Kengis.

λ. *nigrescens*: caulix simplex, usque ad apicem foliosus, superne ramosus, ramis floriferis ex alis foliorum egredientibus, paucifloris, ramulis pollicem longis, unifloris. Folia inferiora subrotunda, 3-5-dentata, dentibus latis obtusissimis. Folia superiora ovata, tridentata, suprema tripartita, lobis oblongis acutis integerrimis. Hab. in agris pinguidis juxta Kengis. Planta valida foliosa et latifolia in cauta exsiccatione nigrescit. Haec formae habitu et magnitudine tam diversae, soli locique mutationibus obnoxiae, nullis constantibus notis limitari possunt, ut etiam quotidiana experientia testatur, et formae analogae Thal. flavi confirmant sententiam meam de variationibus Thal. simplicis.

.

β γ γ

α α

δ δ